

10. Столяров В.Ф. Принципи оподаткування в національних податкових системах країн з транзитивними економіками / В.Ф. Столяров, О.В. Музиченко. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=253>.
11. Фрадинський О.А. Основи оподаткування: навч. посібник / О.А. Фрадинський. – Львів: «Новий світ. – 2000», 2010. – 344 с.
12. Якимчук Л.М. Вибір оптимальних принципів оподаткування та зменшення податкового навантаження як передумова створення ефективної податкової системи // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.7. – С. 283-288.

Одержано 14.12.11

УДК 336.2

Д.С. Насипайко, канд. екон. наук, К.В. Самсонова, ст. гр. ФК-08-1

Кіровоградський національний технічний університет

Податковий контроль в Україні: особливості та шляхи вдосконалення

У статті розглянуто сутність, проблемні питання та особливості податкового контролю як одного із елементів податкової політики держави, а також визначено та проаналізовано напрями вдосконалення податкового контролю

податковий контроль, податки, податкова перевірка, ефективність

Постановка проблеми та її актуальність. Податкова система в кожній країні є однією з найважливіших основ економічної політики. Вона забезпечує фінансову базу держави та виступає головним знаряддям реалізації її економічної доктрини.

Тема податкового контролю дуже актуальна, оскільки сьогодні не можна стверджувати, що організація і діяльність податкової служби наблизилася до рівня європейських держав. Відносини між органами податкового контролю і платниками податків викликають недовіру. Причинами цього є довільні тлумачення податківцями податкового законодавства, завищення своїх службових повноважень, ігнорування презумпції невинності стосовно платників податків, проявів бюрократичного свавілля і корупції, які призводять до матеріальних втрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми податкового контролю знайшли своє відображення у працях вітчизняних вчених – В. Борейка, А. Даниленка, М. Свердан, В. Литвиненка, В.Ревуна, А.Сігаєва, Соколовської, В. Вишневського, Д. Липницького, С.Каламбета, А.Крисоватого, Л. Тарангула, Огонь Ц. та інших.

Цілі статті. Метою статті є аналіз сучасних особливостей податкового контролю в Україні, розробка рекомендацій щодо вдосконалення адміністрування оподаткування з урахуванням досвіду розвинених країн.

Виклад основного матеріалу. Податковий контроль – це діяльність посадових осіб органів податкової служби щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення й сплати податків і податкових платежів за чинними нормативно-законодавчими актами сфери оподаткування, виявлення відхилень, допущених у ході виконання норм

податкового законодавства, та визначення впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання.

Податковий контроль є різновидом фінансового контролю, оскільки він здійснюється у сфері оподаткування, яка є складовою фінансової діяльності держави, уповноваженими фінансово-контролюючими органами.

Основною формою податкового контролю є податкова перевірка. Саме ця форма контролю є найбільш ефективною з точки зору виявлення та стягнення недоїмок, забезпечення податкових надходжень до бюджетів і державних цільових фондів.

Кількість запланованих перевірок суб'єктів господарювання зменшилася у I кварталі 2011 року порівняно з I кварталом 2010 року на 18% (з 6,1 тис. до 5 тис.) [9, с. 24].

Внаслідок переорієнтації на відбір до перевірок виключно ризикових платників податків стратегічних галузей економіки кількість перевірок великих підприємств – зменшилася на 25% (з 0,4 тис. до 0,3 тис.), середніх — на 19,2% (з 2,6 тис. до 2,1 тис.), малих — на 16,1% (з 3,1 тис. до 2,6 тис.) [8, с. 25].

Оцінка забезпечення своєчасних і повних податкових надходжень до бюджету відображає загальні тенденції зниження рівня донарахувань за результатами контрольно-перевірочної роботи, високий рівень порушення кримінальних справ з ухилення від оподаткування. В той же час загальні показники продуктивності праці податкових службовців податкових органів є економічно прийнятними (табл. 2.2.) [9, с. 14].

Таблиця 1 - Зведені показники оцінки ефективності податкового контролю Державної податкової служби [4, с. 68].

№	Показники	2009 р.	2010 р.
1	Рівень зібраних податкових платежів (РЗ), %	92,5	95,0
2	Рівень податкового боргу, Кпб1, %	11,8	8,2
3	Коефіцієнт добровільної сплати податків: - Кдп1, % - Кдп2, %	6,8 8,3	4,4 5,2
4	Коефіцієнт податкових надходжень в результаті КІР (Кпшпп), %	6,4	4,3
5	Коефіцієнт фінансових санкцій КІР по виїзних перевірках, Кфв	0,8	0,7
6	Коефіцієнт результативності виїзної перевірки, Крв, тис. грн.	42,0	30,8
7	Коефіцієнт ефективності виїзних перевірок, Ев, тис. грн	20,6	16,0
8	Коефіцієнт притягнення до кримінальної відповідальності, Ккв, %	2,4	2,6
9	Загальні показники продуктивності праці (по фактичних надходженнях), тис. грн.: - ПП1 - ПП2	1545,9 49,5	1938,0 60,8
10	Загальні показники ефективності матеріальних та інших витрат, Ев1	79,3	81,7
11	Загальна економічна ефективність діяльності податкової служби, Ез1	35,4	34,4
12	Питома вага витрат у податкових надходженнях, %	2,82	2,91

Оцінка економічної ефективності контрольної діяльності, що проведена на основі використання загальних показників економічної ефективності податкових органів, свідчить про її зниження в 2010 р. порівняно з 2009 роком [7, с. 40].

Статистика, яку наводить Державна податкова інспекція, свідчить, що 98% підприємств України порушують податкове законодавство [6, с. 206]. Велика частка цих порушень пов'язана з недосконалістю законодавства, низькою кваліфікацією учасників взаємин у податковій сфері, з важким розумінням законів, із постійними змінами в них.

Враховуючи сучасний стан ДПІ України, удосконалення її діяльності включає такі основні чотири елементи (заходи):

- 1) перехід податкових органів на функціональну структуру;
- 2) введення нових податкових технологій і процедур;
- 3) навчання податкових працівників і платників податків;
- 4) підвищення рівня інформатизації податкової служби.

Практична реалізація зазначених заходів передбачає необхідне технічне забезпечення державних податкових органів, впровадження сучасних засобів захисту інформації, розвиток системи телекомунікацій, правове забезпечення передачі інформації на машинних носіях і каналами зв'язку тощо. Уся сукупність цих та інших проблем може бути повністю вирішена лише в межах державного проекту модернізації податкової служби, і для цього необхідні довгострокові і значні обсяги інвестицій [4, с. 75].

Програмою модернізації органів ДПС України, крім напрямів удосконалення форм і методів податкової роботи, передбачено також напрями модернізації податкового контролю. До них відносяться [14, с. 26]:

- модернізація аудиту;
- проблеми та нові форми роботи з платниками податків;
- модернізація існуючого порядку реєстрації, обліку, пошуку, реорганізації та ліквідації платників податків;
- автоматизація процесу прийому та обробки податкової звітності платників податків;
- удосконалення методології системи контролю за погашенням податкового боргу.

Однією з форм вдосконалення податкового контролю є взаємодія органів податкової служби з аудиторськими фірмами при здійсненні перевірок. Аудитори мають досить широкі знання обліку, господарської діяльності, практичні навички, що дозволить при здійсненні перевірок легше й повніше відобразити стан об'єкта, що перевіряється.

Отже, шляхами вдосконалення контрольної діяльності податкових органів є [7]:

- чітке законодавче визначення повноважень, меж та способу здійснення податкового контролю;
- встановлення прозорого правового статусу учасників контрольної діяльності;
- достатній рівень урегульованості процедурно-процесуальної регламентації контрольної діяльності;
- встановлення різних адміністративних процедур податкового контролю відповідно до його напрямків;
- здійснення податкового контролю відповідно до чітко визначених цілей, завдань, форм та термінів контролю.

Висновки. За сучасних умов підвищення ефективності організації контролю у сфері оподаткування набуває надзвичайної актуальності. Контрольно-наглядова функція є однією із завершальних стадій управління, а також необхідною умовою ефективності управління податковими відносинами в цілому, тому постає актуальним визначення місця названої функції в системі функцій державного управління, з'ясування об'єкту і системи суб'єктів контрольно-наглядової діяльності у податковій сфері, аналіз механізму здійснення контрольно-наглядової функції та розробка пропозицій щодо забезпечення ефективності контролю та нагляду у сфері оподаткування.

Список літератури

1. Закон України Про державну податкову службу в Україні від 04.12.1990 № 509-ХІІ. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Бурденко І. М. Аналіз стану і напрямки розвитку податкової системи України та її вплив на зростання економіки / І. М. Бурденко, О. В. Кравченко // Актуальні проблеми економіки. - 2011. - № 4. - С. 67-74.
4. Детюк Т. Г. Ефективність контрольно-перевірочної роботи податкової служби // Вісник аграрної науки. – 2011. - № 3. – С. 75-76.
5. Заболотнікова В. С., Соломатіна О. В. Податковий контроль як невід’ємний інструмент державної податкової служби // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. - № 3(7). – С. 129-133.
6. Кізло М. В., Росоха Р. В. Система податкового контролю: сутність та структура // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. – 2011. - № 9. – С. 203-209.
7. Корецька-Гармаш В. О. Податковий контроль: проблемні аспекти та напрями удосконалення / В. О. Корецька-Гармаш, Н. М. Раєвська // Часопис економічних реформ : наук.-виробн. журнал Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2011. – № 1. – С. 39-44.
8. Лісовська В. І. Податковий контроль у системі оподаткування: зміст та механізм здійснення // Підприємництво, господарство і право. - 2010. – № 10. – С. 25-29.
9. Литвинчук І. В., Бурківська Н. М. Податковий контроль: напрями удосконалення // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2011. - № 2(48). – С. 23-26.
10. Попова В. В. Оцінка ефективності діяльності державної податкової служби України // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. - № 1. - С. 21-26.
11. Савченко В. Я., Дондик І. М. Методика і організація державного податкового контролю // Фінанси, облік і аудит. - 2010. - № 15. – С. 317-324 с.
12. Титов А. С. Налоговое администрирование и контроль [Текст] / А. С. Титов – М. : ВК, 2009. – 410 с.
13. Хмільовська К. В. Організаційні засади податкового контролю / К. В. Хмільовська // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 50-54.
14. Шевчук О. Д., Деркач Д. С. Особливості податкового контролю в Україні // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - № 5. - С. 23-26.

Одержано 14.12.11